

گفت‌وگو با عضو هیئت مدیره شرکت
مادر تخصصی بهسازی و نوسازی ایران

رانش فقر از شهر به حاشیه

گفت‌وگو
ملیحه زرین پور

در حال حاضر
بخش عمده‌ای
از حاشیه‌نشینی
و گسترش
سکونتگاه‌های
غیررسمی، به
مهاجرت مربوط
نمی‌شود بلکه،
بخش عمده‌ای از
آن ناشی از نرخ
رشد طبیعی
جمعیت موجود
در سکونتگاه‌های
غیررسمی است
که در واقع نسل
چهارم آن‌ها متولد
و وارد عرصه
شهری می‌شود

تغییرات اقتصادی و اجتماعی مربوط است. مهاجرت یکی از چالش‌های جدی در مسئله حاشیه‌نشینی است و اصلاً نمی‌توان جلوی آن را گرفت چراکه با انگیزه‌های متفاوتی انجام می‌گیرد که بحث اصلی آن شغل و بهبود درآمد است لذا فارغ از اینکه بخواهیم جلوی مهاجرت از مبدأ را بگیریم، نیازمند مدیریت در این حوزه هستیم؛ مهاجرت از اصل بد نیست حتی مهاجرت روستایی و گروه‌های کم‌درآمد به شهرها؛ به این دلیل صورت می‌گیرد که هیچ فضایی برای امرامعاش وجود ندارد و افراد نمی‌توانند نقشی در اقتصاد شهری و ملی داشته باشند. اگر نیروی انسانی حاصل از مهاجرت مدیریت شود و مهاجرت به شهری انجام شود که از قبل آمادگی پذیرش داشته و برنامه‌ریزی لازم برای آن انجام گرفته باشد، اشکالی ندارد که در تقسیم اقتصاد شهری نقشی هم به مهاجر بدهیم اما مسئله اصلی مهاجرت نیست بلکه مسئله مدیریت آن است که تاکنون نتوانسته‌ایم آن را انجام دهیم. گروه‌های روستایی و کم‌درآمد شهرها می‌شوند، در اراضی ارزان‌قیمت و ناپایدار استقرار می‌یابند، زمین و مصالح می‌خرند و خانه‌ای بنا می‌کنند و اینکه ما چطور منابع فقرا را مدیریت کنیم که آشفته‌گی در اسکان و بی‌نظمی ایجاد نشود، مهم است و گرنه نمی‌توان دور شهرها دیوار کشید و جلوی مهاجرت را گرفت چراکه این امری طبیعی است که در همه‌جا در حال شکل‌گیری است.

نکته دیگر در خصوص این پرسش، نقش مهاجران کم‌درآمد روستایی در مناسبت‌های اقتصادی شهرهاست چراکه هم می‌توانند در تولید اقتصاد شهر و مصرف کالاهای تولیدی مؤثر باشند و هم خدمات ارزان‌قیمت به شهرها بیاورند، به عبارتی این مهاجران نوعی فرصت هستند اما ضعف بنیه مالی مدیریت شهری در حوزه خدمات‌رسانی و انجام نگرافتن برنامه‌ریزی‌های درست باعث شده، بحث مهاجرت از روستاها و شهرهای کوچک همیشه چند گام جلوتر باشد و مدیریت شهری همیشه به دنبال این قضیه حرکت کند، در حالی که باید با برنامه‌ریزی از ظرفیت موجود آن بهره‌برداری کرد.

گسترش سکونتگاه‌های غیررسمی دو دلیل ساختاری و غیر ساختاری دارد، مسئله خشک‌سالی در خراسان، کرمان، سیستان و دیگر شهرهای کشور که نظام معیشت را در این نواحی تحت تأثیر قرار داده، سبب

یکی از اصلی‌ترین راه حل‌های پیشگیری از حاشیه‌نشینی، جلوگیری از آن در مبدأ است، مبدأ اصلی نیز مهاجرت از روستاها به کلانشهرها و بزرگ‌شهرهاست، تصور ذهنی بخش زیادی از کارشناسان و مسئولین متوجه همین راه حل است، در حالی که به گفته مهندس روستا، عضو هیئت مدیره شرکت مادر تخصصی بهسازی و نوسازی ایران، این تصور تنها در دهه‌های ۶۰ و ۷۰ درست بود و امروزه ما با نسل جدیدی از ساکنین یا متقاضیان سکونتگاه‌های غیررسمی هستیم. این تصور اشتباه سبب شده است که مسئولین سراغ طرح‌های زیرساختی بروند که مصداق سنگ بزرگ نشانه نزدن است، برای ارزیابی این موضوعات به گفت‌وگو با مهندس مجید روستا پرداخته‌ایم.

یکی از علت‌های به وجود آمدن سکونتگاه‌های غیررسمی یا حاشیه‌نشینی، مهاجرت از روستاها به شهرهاست، در حال حاضر به علت مشکلات کم‌آبی و خشک‌سالی برخی از مسئولان پیشنهاد می‌کنند که حتی کشاورزی را تعطیل کنیم. با این شرایط شاهد موج‌های جدید مهاجرت به شهرها خواهیم بود که احتمالاً گسترش حاشیه‌نشینی در کلان‌شهرها را در پی خواهد داشت! چه باید کرد که از مبدأ شاهد مهاجرت نباشیم؟

مسئله سکونتگاه‌های غیررسمی صد در صد به موضوع مهاجرت مربوط نیست و شاید در دهه‌های ۶۰ یا ۷۰ عمده شکل‌گیری حاشیه‌نشینی مسئله مهاجرت روستایی بوده است و در حال حاضر هم بخش عمده‌ای از حاشیه‌نشینی و گسترش سکونتگاه‌های غیررسمی، به مهاجرت مربوط نمی‌شود بلکه بر اساس مطالعات انجام‌شده، بخش عمده‌ای از آن ناشی از نرخ رشد طبیعی جمعیت موجود در سکونتگاه‌های غیررسمی است که در واقع نسل چهارم آن‌ها متولد و وارد عرصه شهری می‌شود، پس نمی‌توان آن را به بحث مهاجرت روستایی مربوط کرد؛ از طرفی بخش عمده‌ای از حاشیه‌نشینی به موضوع رانش از شهرها و